

LBRIS

We know
books

RYAN HOLIDAY

CURAJUL
TE CHEAMĂ
NOROCUL LE SURÂDE
CELOR ÎNDRĂZNEȚI

Traducere din limba engleză
Alina Marc-Ciulacu

EDITURA
SENECA

Cele patru virtuți	9
Introducere	13
Partea I. Frica	18
Chemarea de care ne temem.....	20
Important e să nu îți fie frică	30
Îvingem frica prin logică	33
Acesta e dușmanul	35
Întotdeauna sunt mai mulți înainte să-i numeri	37
Dar ce-ar fi dacă?	40
Nu te lăsa descurajat de dificultăți	44
Concentrează-te pe ceea ce-ți stă înaintea	46
Să nu pui niciodată curajul altuia sub semnul întrebării	50
Autoritatea e un adevăr efectiv	53
Ne e frică să credem	56
Să nu-i lași niciodată să te intimideze	59
Orice creștere e un salt	62
Nu te teme să iei hotărâri	65
Nu poți pune siguranța ta pe primul loc	67
Frica îți arată ceva	70
Lucrul cel mai înfricoșător e să fii tu însuși	73
Viața se petrece în public. Obişnuiește-te cu asta	76
Ce tradiție alegi?	80
Să nu-ți fie teamă să ceri	82
Atunci când ne ridicăm deasupra... ..	84

Partea a II-a. Curajul	86
Chemarea la care răspundem... ..	88
Lumea vrea să știe	97
Dacă nu tu, atunci cine?	99
Pregătirea te face curajos	101
Începe de undeva. Fă ceva	104
Dă-i drumul!	107
Spune puterii adevărul în față	110
Fii cel care decide	113
E bine să fii „dificil”	116
Doar câteva secunde de curaj	119
Fă să devină un obicei	122
Începe ofensiva	126
Rămâi pe poziție	129
Curajul e molipsitor	132
Trebuie să-ți asumi responsabilitatea	134
Întotdeauna te poți opune	137
Norocul le surâde celor îndrăzneți	140
Curajul de a înfăptui	143
Iubește-ți aproapele	146
A fi curajos nu înseamnă a fi nechibzuit	150
Autoritatea se ia, nu se primește	153
Când violența e răspunsul	156
Să te ridici și să pleci	159
Fă-ți treaba	162

Poți învinge sorții potrivnici	165
Fă-i să fie mândri	169
Când ne ridicăm deasupra propriei persoane... ..	172
Partea a III-a. Caracterul eroic	174
Să treci dincolo de chemare... ..	176
Cauza e totul	185
Cel mai curajos lucru nu e să lupți	188
Trebuie să treci prin sălbăticie	192
Altruismul iubirii	196
Să-i faci pe oameni mai puternici	199
Nu e timp de stat pe gânduri	203
Norocul ni-l facem singuri	206
Inspiră-i pe alții prin neînfricare	209
Ce preț ești dispus să plătești?	212
De ce? – asta-i întrebarea	217
A te întoarce în vale	219
Tăcerea înseamnă violență	223
Curajul de a spera	226
Trebuie să dăm foc steagului alb	230
Nimeni nu e indestructibil	233
Curajul e virtute. Virtutea e curaj	236
Postfață	240
Ce să citești în continuare?	250
Mulțumiri	251

FRICA

*Dincolo de tărâmul de blestem și lacrimi
Nu e decât a umbrei groază ce pândește,
Dar goana anilor aducători de patimi
Nefricat acum și-ntotdeauna mă găsește.*

WILLIAM ERNEST HENLEY, *Invictus*

Ce forțe se opun curajului? Ce face ca un lucru atât de prețuit să fie atât de rar? Ce ne împiedică să facem ceea ce putem și ar trebui să facem? Care e sursa lașității? Frica. Phobos. E cu neputință să învingi un adversar pe care nu îl înțelegi, iar frica – în toate formele ei, de la teroare la apatie, ură și până la a nu-ți asuma riscuri – este dușmanul curajului. Avem de luptat împotriva fricii. Așa că trebuie să studiem frica, să ne familiarizăm cu ea, să îi confruntăm cauzele și simptomele. Acesta e motivul pentru care spartanii construiau temple închinat fricii. Ca să o aibă sub observație. Să îi vadă puterea. Să o țină la distanță. Cei curajoși nu sunt lipsiți de frică – niciun om nu e –, mai degrabă capacitatea lor de a se ridica deasupra ei și de a o stăpâni este ceea ce îi face atât de remarcabili. De fapt, trebuie spus că măreția nu e cu puțință fără a face asta. Despre lași însă nu s-a scris nimic. Nu se amintește nimic. Nu sunt deloc admirați. Cine poate numi un singur lucru bun care să nu fi cerut măcar câteva secunde de curaj? Așa că, dacă vrem să excelăm, trebuie mai întâi să învățăm să înfrângem frica sau, cel puțin, să ne ridicăm deasupra ei în momentele esențiale.

Chemarea de care ne temem...

Până să devină conștientă de ceea ce face, Florence Nightingale nu s-a temut de nimic. Există un desen, făcut cândva, în copilăria ei. O mătușă a surprins-o pe Florence la plimbare împreună cu mama și cu sora ei, pe la vârsta de vreo patru ani.

Sora ei mai mare se ține strâns de mâna mamei. Florence însă „pășește independentă, pe cont propriu”, cu acea minunată încredere nevinovată pe care o au unii copii. Nu avea nevoie să se simtă în siguranță. Nu îi păsa de părerea celorlalți. Erau atâtea de văzut. Atâtea de explorat.

Din păcate însă, independența nu avea să dureze.

Poate că i-a spus cineva că lumea e un loc periculos. Poate că a fost vorba de presiunea imperceptibilă, dar zdrobitoare a vremurilor, cum că o fată trebuie să se poarte într-un anume fel. Poate să fi fost opulența vieții ei privilegiate cea care i-a atenuat percepția despre lucrurile de care era capabilă.

Avem cu toții o versiune a acestei conversații, când un adult ne face cruda nedreptate – indiferent de intențiile lui – de a ne perfora mica bulă. Își închipuie că ne pregătesc pentru viitor, dar nu fac, de fapt, decât să-și impună asupra noastră propriile temeri, propriile limitări.

Vai, cât de mult ne costă asta! Și de cât curaj lipsește lumea!

Cam așa s-a întâmplat și cu Florence Nightingale.

Pe 7 februarie 1837, în vârstă de 16 ani, a primit ceea ce avea să numească mai târziu „chemarea”.

Către ce? Încotro? Și cum?

Nu simțea decât că un misterios mesaj de sus îi transmite sentimentul că se așteaptă ceva de la ea, că trebuia să se facă utilă, să se angajeze în ceva diferit de traiul familiei ei bogate și indolente, de rolurile limitative și dezamăgitoare pe care le aveau femeile în vremea ei.

„Undeva înăuntrul nostru, auzim o voce...”, avea să spună Pat Tillman când s-a gândit să renunțe la fotbalul profesionist pentru a intra în rândul Rangerilor din Armata Statelor Unite. „Vocile noastre ne conduc către persoana care ne dorim să devenim, dar depinde de noi dacă le urmăm sau nu. De cele mai multe ori, suntem îndrumați într-o direcție previzibilă, clară și, după toate aparențele, pozitivă. Cu toate astea, câteodată suntem îndreptați spre o cu totul altă cale.”

Ați putea crede că o fată curajoasă ca Florence Nightingale va fi gata să dea ascultare acestei voci, dar, la fel ca mulți dintre noi, și ea asimilase convingerile din vremea ei, devenind o adolescentă speriată, care nu ar fi îndrăznit să-și imagineze o altă cale decât cea a părinților săi.

„Era un conac mare în Derbyshire”, scria Lytton Strachey în lucrarea sa devenită clasică *Lives of Eminent Victorians*, „un altul în New Forest; erau camere în Mayfair pentru sezonul londonez, cu toate petrecerile lui simandicoase; erau excursiile pe continent, cu un număr chiar mai mare decât în mod obișnuit de spectacole de operă italiană și de trageri cu ochiul la celebritățile din Paris. Crescând în mijlocul unor asemenea avantaje, era cât se poate de firesc de presupus că Florence avea să manifeste față de ele aprecierea cuvenită îndeplinindu-și datoria în acele condiții de trai la care a binevoit Dumnezeu să o aducă – cu alte cuvinte, măritându-se, după numărul potrivit de dansuri și serate, cu un gentleman bun de însurat și trăind fericiți până la adânci bătrâneți.”

Vreme de opt ani, această chemare a stăruit în adâncurile minții lui Florence ca o problemă delicată, care nu trebuie abordată. În tot acest timp, își dădea oarecum seama că nu e totul așa cum trebuie în lumea victoriană. Speranța de viață la naștere nu era mai mare de 40 de ani. În multe orașe, mortalitatea era mai mare în rândurile bolnavilor tratați în spitale decât în afara lor. În Războiul Crimeii, în care Nightingale avea să se distingă mai târziu, numai 1 800 de soldați din circa 100 000 au murit din cauza rănilor. Mai bine de 16 000 au murit de boală, iar alți 13 000 au devenit inapți pentru luptă. Chiar și pe timp de pace, condițiile de viață erau groaznice, iar simplul fapt de a te înrola îți putea pune viața în pericol. „Poți la fel de bine să scoți în fiecare an 1 100 de oameni în Câmpia Salisbury și să-i împuști”, le-a spus ea odată oficialităților.

Dar oricât de critic va fi fost momentul – oricât de repede va fi crescut altarul format de trupurile soldaților uciși –, frica era și mai mare.

Trebuia să se îngrijească de porțelanuri, scria Strachey. Tatăl ei avea pretenția ca ea să îi citească. Trebuia să găsească pe cineva cu care să se mărite. Erau bârfe despre care era de vorbit. Nu era nimic de făcut și doar asta îi era îngăduit unei femei înstărite să facă: nimic.

Copleșită de această presiune monotonă, Florence nu a dat curs chemării, temându-se să îi dea voie să intre nepoftită în lumea bună. Sigur, a mai ajutat câte un vecin bolnav. A citit cărți. A cunoscut persoane interesante, precum dr. Elizabeth Balckwell, prima femeie medic. Și cu toate astea, la 25 de ani, când i s-a oferit ocazia de a face voluntariat la Salisbury Hospital, i-a permis mamei sale să o zădărnicească. Să lucreze într-un spital? De ce, mai degrabă s-ar face prostituată!

După opt ani de negare, a venit încă o chemare. Vocea a întreat, mai apăsător de data asta: „Ai de gând să permiți bunului nume să te împiedice să servești?”. Tocmai de asta se temea: ce vor crede oamenii? Putea ea oare să se despartă de familie, care își dorea să o țină aproape? Să devină ea, tână bogată care tocmai își făcea ieșirea în societate, asistentă medicală? Putea să urmeze o profesie despre care nu știa mai nimic – și care, în secolul al XIX-lea, abia dacă exista? Putea face ceea ce nu se aștepta de la femei să facă? Și putea să reușească?

Această teamă era puternică, așa cum se întâmplă cu orice persoană care se gândește să se aventureze pe tărâmurile necunoscute, să-și dea viața peste cap pentru a face ceva nou sau diferit. Când toată lumea îți spune că o s-o dai în bară, că greșești, cum să nu ascuți? E un paradox teribil: sigur ești nebun dacă nu îi ascuți când îți spun că ești nebun.

Dar atunci când încearcă să te facă să te simți vinovat? Când încearcă să te pedepsească? Dar dacă te temi că o să dezamăgești? Cu asta s-a confruntat Florence Nightingale. Cu părinții care au considerat că ambiția ei e o acuzație la adresa lipsei lor de ambiție. Mama ei se plângea că Florence are de gând să „se facă de râs”, iar tatăl ei îi reproșa furios că e răsfățată și nerecunoscătoare.

A internalizat minciuni care o făceau să sufere. „Dr. Howe, considerați că e ceva ce nu se cade și nepotrivit ca o tânără englezoaică să se dedice actelor de caritate în spitale? Credeți că ar fi un lucru îngrozitor?”, a îndrăznit ea odată să îl întrebe pe Samuel Gridley Howe, medic și soțul Juliei Ward Howe, autoarea cântecului patriotic american Battle Hymn of the Republic. Întrebările ei erau pline de nenumărate presupoziii. Ceva ce nu se cade. Nepotrivit. Îngrozitor.

Nu știa nici ea – oare îți dorea permisiunea de a-și urma visul sau permisiunea de a-l lăsa neîmplinit? „Dragă domnișoară Florence, ar fi neobișnuit, iar în Anglia orice lucru neobișnuit e considerat nepotrivit; dar eu îți spun să mergi înainte, dacă ai vocație pentru acest mod de viață, dă curs inspirației și vei afla că niciodată nu e nimic deplasat ori nepotrivit pentru o doamnă în a-și face datoria pentru binele altora. Alege-ți calea și urmeaz-o, oriunde te-ar duce”, i-a răspuns Howe.

Dar teama de a fi altfel decât ceilalți, de și mai multe sentimente de vinovăție, de și mai multe intimidări a persistat. Totul era astfel conceput încât să o țină acasă, să o mențină în cadrul unor limite admise. Și, așa cum atât de des se întâmplă, a funcționat – în ciuda încurajării explicite venite din partea unei persoane pe care o admira.

„E o crimă din partea mea să le tulbur fericirea”, avea să scrie Florence în jurnalul ei. „Cine sunt eu ca modul lor de viață să nu fie destul de bun pentru mine?” Familia ei abia dacă îi mai vorbea, a povestit ea, „se purtau cu mine de parcă aș fi comis o crimă”. Vreme de ani buni, aceste tactici au funcționat. „Avea capacitatea de a se impune, dar nu a făcut-o. Legăturile care o înlănțuiau erau doar niște paie, dar nu le-a rupt”, scrie biografa ei, Cecil Woodham-Smith.

Florence Nightingale nu e fost o excepție – nici în anii 1840, nici azi. Într-adevăr, în așa-numita Călătorie a Eroului, de ce este urmată în mai toate cazurile „chemarea aventurii”? De refuzul chemării. Pentru că e prea greu, prea înfricoșător, pentru că, în mod evident, a fost aleasă persoana greșită. Asta e ceea ce-și spunea Nightingale ei înseși, și nu doar pentru scurtă vreme, ci timp de șaisprezece ani.

Frica are un asemenea efect. Ne împiedică să ne împlinim destinul. Ne pune piedici. Ne blochează. Ne dă un milion de motive ca să... Ori ca să nu...

„Foarte puține lucruri se pot face sub imperiul fricii”, avea să scrie mai târziu Florence Nightingale. O bună bucată din primele trei decenii din viața ei a dovedit-o. Dar știa totodată că existase un scurt moment în care, pentru o dată, nu se temuse. Avea nevoie să găsească încă o dată acea forță înlăuntrul ei, să ia totul pe cont propriu și să dea curs chemării pe care îi fusese dat să o audă.

Era un risc înfricoșător. Să renunțe la o viață tihnită. Să nescotească tradiția. Corul îndoielilor și al presiunilor. Bineînțeles că asta o ținuse pe loc – ne ține pe loc pe foarte mulți dintre noi. Dar pe ea nu avea să o mai oprească. Două săptămâni mai târziu, a făcut pasul.

„Nu trebuie să aștept simpatie sau ajutor din partea lor”, a scris ea despre hotărârea de a se elibera. „Trebuie să iau câteva lucruri, cât de puține pot, care să îmi permită să îmi duc traiul. Trebuie să le iau, căci nu-mi vor fi date.”

Într-un an, înființa spitale de campanie pentru soldații răniți în Crimeea. Condițiile erau cumplite. Oamenii mureau pe coridoarele clădirilor și pe puntea navelor din cauza lipsei de paturi. Șobolanii le furau mâncarea din farfurii. Pacienții se strângeau unii în alții în încăperi înghețate, fără haine, unii dintre ei petrecându-și ultimele clipe de viață complet goi. Rațiile lor erau insuficiente, medicii, incompetenti. Tocmai cu așa ceva încercaseră părinții ei să o împiedice să se murdărească. Era destul cât să-i descurajeze până și pe cei mai bravi funcționari publici.

„Cunoșteam bine locuințele din cele mai mizere părți ale majorității marilor orașe din Europa, dar nu m-am aflat niciodată într-un mediu pe care l-aș putea compara cu cel din Barrack Hospital în timpul

noptii”, a explicat ea. Frica deja dispăruse. Îi luase locul o hotărâre de oțel. A plătit din buzunarul ei reparațiile și s-a apucat de treabă.

Henry Wadsworth Longfellow avea să surprindă în mod desăvârșit imaginea ei eroică în unul dintre poemele sale, Santa Filomena, comparând coridoarele sumbre, mohorâte ale spitalului cu imaginea lui Florence Nightingale intrând dintr-un salon în altul, cu o lampă în mână și înarmată cu bună dispoziție.

*Dinspre trecut, prin îndelunga dăinuire
De care avea-va parte în cântare și vorbire,
Acea strălucire are să lumineze
Asupra tuturor analelor engleze.*

*O doamnă cu o Lampă va rămâne
În istoria acestei țări străbune.
Gen nobil de bunătate,
Eroică feminitate.*

Eroică, punct. Cu puțină numai pentru că a fost îndeajuns de curajoasă încât să depășească aceste frici comune, dar puternice.

Munca ei în Crimeea, desfășurată în bătaia gloanțelor și cu propria siguranță fizică pusă serios în pericol – chiar a luat „febra Crimeei” (bruceloză), care a chinuit-o tot restul vieții –, avea să inspire înființarea Crucii Roșii. Inovațiile pe care le-a adus, apoi activitatea ei de pionierat în organizarea îngrijirii celor bolnavi și vulnerabili sunt în continuare de folos tuturor celor care au fost într-un spital în cei 180 de ani de când Florence a părăsit calea pe care atât de mulți alții încercaseră să o facă, prin intimidări, să rămână.

Mama ei s-a tânguit atunci când fiica ei s-a impus. „Suntem rațe care au clocit o lebedă sălbatică”, a spus ea. Închipuie-ți că te

vaiți pentru că ai un copil care s-a dovedit a fi special. Închipuie-ți cum e să crești într-o casă în care se întâmplă așa ceva. Cum avea să scrie Strachey, mama lui Florence nu avea dreptate. Fiica ei nu era o lebedă. Adusese pe lume un vultur. Incubația durase multă vreme, stătuse mult timp în cuib, dar, odată ce-și luase zborul, era fără frică.

Ceea ce avem de făcut în viață vine de undeva de dincolo de noi; e mai presus de noi. Toți suntem chemați să fim ceva. Suntem aleși... dar vom alege oare să acceptăm acest lucru? Sau vom fugi de el?

Asta e chemarea noastră.

Un mod de a privi povestea lui Florence Nightingale este că a petrecut ani buni neluând în seamă chemarea de a sluji. Celălalt este că s-a pregătit pentru misiunea vieții ei. A avut nevoie de timp să vadă dincolo de vacarmul provocat de familie și de societate, care încercau să o descurajeze să facă ceea ce trebuia făcut. A avut nevoie de timp pentru a dobândi abilitățile de care avea nevoie pentru a transforma asistența medicală.

În cealaltă versiune, frica – și învingerea acesteia – este bătălia definitorie pentru existența ei. La fel cum a fost pentru toți cei care au schimbat lumea. Orice faptă demnă de a fi săvârșită e înfricoșătoare. Toți cei care au săvârșit lucruri mărețe au avut de luptat cu propriile îndoieli, neliniști, limitări, cu propriii demoni.

Pentru Florence Nightingale, această experiență s-a dovedit a fi ea însăși formativă. Când, în cele din urmă, s-a dedicat cu toată energia înființării de spitale și reformării sistemului de sănătate britanic, militar și civil, s-a confruntat cu o opoziție de neimaginat – din partea birocrăției, a vremii, a autorităților politice. A fost obligată să fie mai mult decât o infirmieră în saloanele bolnavilor: a fost intendent, secretară din umbră, lobbyist, denunțătoare, activistă și administratoare. Capacitatea ei de a face acest lucru – de a nu renunța la un pacient, stăruind în fața

opozitiei necruțătoare și intimidante, luptând neobosit împotriva celor care voiau să o oprească – avea să fie cea care a făcut munca ei posibilă.

Nimeni nu o mai putea intimida. Nu putea fi speriată.

„Scrisoarea dumneavoastră e compusă în Belgrave Square”, spunea ea într-o scrisoare în care îl confrunta pe secretarul de stat pentru război, „eu scriu dintr-o baracă din Crimeea. Locația e diferită.” Și lucrul ăsta era spus de o femeie care, cu câteva luni în urmă, se temea să nu-și dezamăgească mama isterică. Acum, când un doctor – sau oricine altcineva – îi spunea că ceva nu se poate face, ea răspundea, cu o autoritate calmă: „Dar trebuie făcut”. Și dacă nu se făcea – de pildă, atunci când un spital în care lucra a refuzat să primească evrei și catolici –, amenința cu demisia. Iar mesajul era înțeles.

Propriile experiențe cu frica au ajutat-o să empatizeze și să se atașeze de miile de pacienți răniți sau pe moarte pe care i-a îngrijit. „Teama, nesiguranța, așteptarea, anticiparea, frica de lucruri neașteptate fac unui pacient mai mult rău decât orice efort”, scria Nightingale. „Să nu uităm că el e tot timpul față în față cu dușmanul său, luptându-se cu el înăuntrul lui, purtând lungi discuții imaginare cu el.” Aceasta era o luptă pe care o cunoștea nemijlocit, una pe care îi putea ajuta să o câștige.

Astăzi, fiecare dintre noi primim propria chemare.

De a sluji.

De a ne asuma un risc.

De a contesta starea de fapt.

De a alerga înspre ceva de care alții fug.

De a ne depăși condiția.

De a face ceea ce lumea spune că e cu neputință.

Vor apărea nenumărate motive care vor face să ni se pară că e un lucru greșit. Vom avea de înfruntat o presiune incredibilă de a ne scoate din minte aceste gânduri, aceste visuri, această nevoie. În

funcție de punctul în care ne aflăm și de ceea ce urmărim să facem, rezistența de care ne lovim poate fi un simplu stimul... sau violență fățișă.

Frica se va face simțită. Întotdeauna se face.

O să-i permitem să ne împiedice să răspundem apelului? O să lăsăm telefonul să sune?

Sau vom înainta încet-încet, așa cum a făcut Florence Nightingale, oțelindu-ne, pregătindu-ne, până când suntem gata să facem ceea ce am fost meniți să facem?